

Bibliodrámá pészachról

► Március 15-én Fritz Zsuzsanna, a Forrás Zsidó Tudástár koordinátorának vezetésével hangolódunk a kovásztalan kenyér ünnepére. Az egyiptomi kivonulás történetét játékosan, a résztvevők aktív közreműködésével elevenítettük fel. A bibliodrámá nagy sikert aratott a virtuális klub tagjainak körében. A képernyőmentésen az egyik feladat végrehajtása látható.

Virtuális klubélettel indult a tavasz

Február második felében is folytatódtak online klubrendezvényeink. Hétfőn 18 órakor harmincöt-negyven helyszínről csatlakoznak be az érdeklődők, hogy a közös tanulás után vitassuk meg a világ különböző pontjain átélte élményeket, kihívásokat.

Február 22-én Szőke-Visontai Gábor és Wallenstein Róbert volt a vendégünk, akik a **Bennem Élő Eredet** (<https://bennemeloeredet.hu/>) című kezdeményezést ismertették, mely a magyarországi vidék és a szomszédos államok (a volt történelmi Magyarország) magyar vonatkozású zsidó emlékeinek, történeteinek bemutatását és megőrzését tűzte ki célul. A jelenlegi közösségek életével kapcsolatos tevékenységek és aktualitások prezentálása mellett a vidéki zsidóságot kiemelkedő egyéni teljesítményekkel, családi és személyes példákon keresztül hozzák közelebb az olvasókhöz, kiemelve azok társadalmi építő jellegét.

Folytatás a 3. oldalon.

Szerkesztői gondolatok

Szombat délután van, pár órára vagyunk a 5781-es zsinagógai esztendő pészachjának kezdetétől, mikor összeszedem szerkesztői gondolataimat,

PASZTERNÁK ANDRÁS

hogy az ünnep után majd begépelem a számítógépbe. Ha valaki azt mondja tavaly ilyenkor, hogy még egy év múlva sem rendezhetünk közös széder estét a Menház Wallenstein Zoltán termében, minden bizonnyal furcsán néztünk volna rá. Szóval, rohamléptekben közeledik az ünnep, a szabadulásunkra emlékeztető jeles napok sora, annyira jó lenne szabadulni ettől az egészsztől, maszk nélkül kilépni a lépcsőházba, félelem nélkül fagyalatozni a tavaszi napsütésben, azon „idegeskedni”, hogy a következő hitközségi offline rendezvény előtt biztosan mindenki kézhez vehesse a lapot. A megpróbáltatások sora azonban sajnos még nem ért véget, kicsit úgy várjuk a jobb időket, mint a nagyvilágba induló anatevkaikak, a Hegedűs a háztetőnben. „Őseink rabszolgák voltak Egyiptom földjén...” – olvasuk szombat este és vasárnap a Hagadából, miközben szűk családi körben vagy éppen Zoomon keresztül emlékezünk meg a kivonulásról. Nem gondolhatunk másra, csak arra, hogy ők is feladhatták volna, visszafordulhattak volna, legyintettek volna Mózes szavára, elégük lehetett volna a pusztai vándorlás hosszú évtizedeiből. Mi sem tehetünk másként, hinnünk kell, hogy eljön még az az idő – nem is oly sokára –, amikor bal oldalra dőlve, ünneplőbe öltözve, ropogtatjuk a maceszt a hitközség székházának kultúrtermében. ◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

▶ Hitközségi Híradó – 2010. április (167. szám) – „Május másodikán LagBaOmer ünnepén, mely egyben Herzl Tivadar 150. születésnapja is volt, már délelőtt szélesre tártuk a Menház új kapuját. A látogatók folyamatosan érkeztek négy órán keresztül, több mint kétszázan jöttek el. Örömiükre szolgált, hogy egyre több volt a visszatérő látogató. A koncertre megtelt a karzat is. Jöttek távolabbi helyekről, mint Mosonmagyaróvár és Léva, de sokan a komáromiak közül is megtisztelték a rendezvényt. A zongorakísérő és az egyik kántor hirtelen megbetegedése miatt az előző este majdnem veszélybe került a program, amely végül csodálatos élményt nyújtott mindenkinek. Giora Sharon (Sándor György) és Zucker Immanuel kántorok bőséges magyarázatot fűztek az egyes számokhoz.“

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
vagy
IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A hitközséget, a Shalom klubot és a Hitközségi Híradót Vajnorsky Teri néni és családja (Jeruzsálem), Boček Péter (Kassa), Darina Langer (Svájc), Hanzlíková Daniela, Kollár Zoltán és anonimátusukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

Új könyvekkel gazdagodott kiskönyvtárunk. A kölcsönzési lehetőségekről elérhetőségeinken érdeklődhetnek.

Az idei évre pályázati támogatásban részesültünk Nyitra Megye Önkormányzatától és a Bethlen Gábor Alaptól. Köszönjük!

Pészach előtt megérkezett az ünnepi macesz, bor és az egyéb megrendelt termékek. Közösségünk tagjainak ajándékként csokis maceszt, maszkot és kézferőtlenítőt biztosítottunk. A maszkok egy részét a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége adományozta.

Ajvé, hétfőnként

Hétfőnként 18 órától összegyűlünk a világhálón, hogy megvitassuk ügyes-bajos dolgainkat, tanuljunk közösen egy kicsit. Csatlakozni az alábbi linken lehet online klubunkhoz: <https://zoom.us/meeting/register/tJoof-usrzMrGt25h7GdqINFCmlXMGpDPKIP>. Minden érdeklődőt szeretettel várunk! ◀

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Gyászjelentés

Fájdalommal értesültünk róla, hogy komáromi és online programjaink rendszeres résztvevője, Veres László Budapesten elhunyt. Feleségével, Olgával számos alkalommal utaztak le Komáromba, hogy részesei legyenek a közösségi rendezvényeknek. 2020-ban, a járvány miatt az utolsó pillanatokban lemondott purimi rendezvényre is megérkeztek a Menházhoz. A család gyászában osztozunk, emlékét megőrizzük! ◀

Búcsúznak

Szomorú szívvel búcsúznak a Hitközségi Híradó olvasójától, Tóth Klárától, a Salgótarjáni Zsidó Hitközség elnökétől. Közösségépítő, hagyományörző tevékenységével sokat tett a vidéki zsidóságért. A család, a közösség gyászában osztozunk! ◀

a Komáromi Zsidó Hitközség,
a Hitközségi Híradó szerkesztői

PRIMÁTOR MESTA KOMÁRNA
KOMÁROM VÁROS POLGÁRMESTERE
OBERBÜRGERMEISTER DER STADT KOMÁRNO
MAYOR OF THE TOWN OF KOMÁRNO

Komárno 15. marca 2021

ĎAKOVNÝ LIST PRE ŽIDOVSKÚ NÁBOŽENSKÚ OBEC V KOMÁRNE

Touto cestou Vám vyjadrujem poďakovanie za aktívnu spoluprácu pri zabezpečovaní stravovania počas zimného obdobia pre ľudí bez domova v našom meste.

Veľmi ma teší, že sú medzi nami ľudia so silným sociálnym citením a majú snahu pomôcť tým, ktorí sú na to odkázaní.

***

KÖSZÖNŐLEVÉL A KOMÁROMI ZSIDÓ HITKÖZSÉG RÉSZEÉRT

Ezúton szeretnék köszönetet mondani azért, hogy a téli időszakban naponta támogatták a hajléktalanok étkeztetését városunkban.

Örömmel tölt el, hogy erős szociális érzéssel megáldott emberek vannak közöttünk, segítőkészségükkel példát mutatnak, és különös figyelemmel fordulnak a rászorulóknak felé.

Keszeghi Béla
primátor - polgármester

Folytatás az 1. oldalról.

Halász Eszterrel, a Magyar Zsidó Levéltár és Múzeum munkatársával indultunk virtuális városnézésre március 1-jén. Budapest zsidó negyedében bepillantást nyertünk a vallási és kulturális sokszínűségbe, megcsodáltuk az építészeti különlegességeket és bejártuk az utcák rejtett zugait. Nagy élmény volt mindezt a távolabb élőkkal együtt megtennünk, akikkel, egy valós túrán minden bizonnyal nem kirándulhattunk volna együtt.

Március 8-án Salusinszky Andrással, a Budapesti Zsidó Hitközség Külkereskedelmi Technikum igazgatójával beszélgettünk az általa vezetett intézményről, a továbbtanulási trendekről, az időskori nyelvtanulás lehetőségeiről, tapasztalatairól. A személyes történetekkel fűszerezett diskurzus magával ragadta a közönséget.

Pészach ünnepére Fritz Zsuzsannával, a JCC Budapest – Bálint Házban működő Forrás Zsidó Tudástár koordinátorával hangolódunk. A kelet-közép-európai zsidó informális oktatás helyzetének áttekintését követően a bibliodráma eszköztárán keresztül interaktív módon idéztük fel az egyiptomi kivonulás törté-

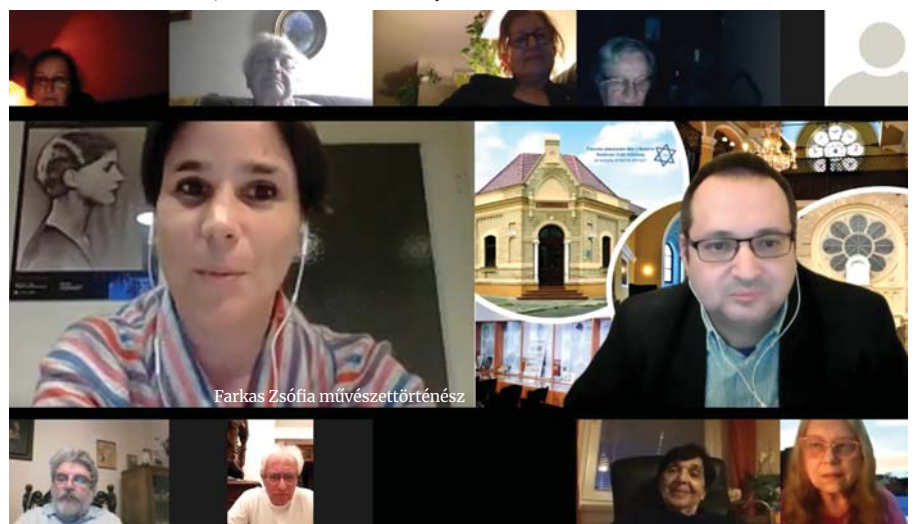
netét a bejelentkezettek aktív közreműködése mellett.

A március 22-i klubot a festészetnek szenteltük, Farkas Zsófia művészettörténész, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár kurátora az Arc-Kép-Más című tárlaton kalauzolta az érdeklődőket. A 2018-ban nyílt válogatás a zsidó vallás ismert tilalmát – „Ne csinálj magadnak faragott képet, sem bármely alakját annak, mi az égen van, fenn, és ami a földön van, alant, és ami a vízben van, a föld alatt. Ne borulj

le előttük és ne szolgálj őket...” (2Mózes 20:4-5., 5Mózes 5:8-9.) – a huszadik század képzőművészeti és társadalomtörténeti szemszögéből közelítette meg.

A járványhelyzet alatt igyekszünk minden hétfőn találkozni a következő hetekben is. Az érdeklődőket örömmel várjuk a 18 órakor kezdődő programokon. A részletekről elektronikus felületeinken olvashatnak. ▶

PA

Múlt, közösség, tenni akarás Kornfeld Tibor emlékére

A Komáromi Zsidó Hitközség 2005 szeptemberében adományozott Kehila-díjat Kornfeld Tibornak, két évvel azután, hogy édesapja, Feri bácsi is megkapta az elismerést, a régió zsidó közösségeiért végzett önzetlen munkájáért.

Tibor biztos pont volt a Csallóköz és az egész szlovákiai zsidóság számára. Találkozhattunk akár Dunaszerdahelyen, Nagymegyeren, Komáromban vagy a központi szövetség tátrai, pozsonyi rendezvényein, mindig volt egy-két érdeklődő szava. Kutatta és az utókornak megőrizte a dunaszerdahelyi közösség múltjának emlékeit, fontosak voltak számára a régiós közösségi programok, a mártírnapiak, a hagyományok ápolását segítő célkitűzések. Nehéz róla múlt időben írni, mert azt gondoltuk, ő az, akire a legnehezebb időkben is támaszkodhatunk, akihez baj esetén fordulni tudunk.

Élénken él bennünk, amikor Nagymegyér és Dunaszerdahely középiskoláiban Feri bácsival együtt oktattunk a vészorszakról. Tibor hozta, vitte az édesapját. Miután apukája már nem tudott mesélni, átvette a krónikás szerepét. Lehetett szó

könyvkiadásról, emlékműről, töretlenül dolgozott a múlt mozaikjainak összegyűjtésén, összeillesztésén.

Néhány héttel a kórházba kerülése előtt megjelent az Új Szóban fiával, Martinnal egy interjú. Mikor hívtuk, hogy gratuláljunk a riporthoz, csak annyit mondott, hamarosan visszahív bennünket. A kényeszerű gyógykezelés alatt erre már nem kerülhetett sor, Tibor többé nem jelentkezett telefonon.

Megrendüléssel búcsúzunk lapunk rendszeres Olvasójától, nagyobb hitközségi rendezvényeink sosem hiányozható látogatójától. A család, a szerdahelyi közösség gyászában osztozunk! ◀

**a Komáromi Zsidó Hitközség
vezetősége, a Hitközségi Híradó
szerkesztői**

A közösségért Šťastný Pavel emlékére

Vannak emberek, akik a középpontban szervezik egy-egy közösség életét, mások lelkiismeretesen segítenek a rendezvények lebonyolításában, jelenlétükkel, támogatásukkal is hozzájárulnak programok sikeréhez. A dunaszerdahelyi közösség ünnepein, emléknapiain, a nagymegyéri mártírnapiakon találkoztunk időről-időre Pavellel, akinek távozása nagy úrt hagyott a Csallóköz „fővárosának” zsidó közösségében. Megrendüléssel búcsúzunk tőle, a család és a közösség gyászában osztozunk! ◀

**a Komáromi Zsidó Hitközség
vezetősége, a Hitközségi Híradó
szerkesztői**

Zsidó gyerek a Duna-partról Szemelvények Herzog Itzhak kéziratából – 2. rész

Nagyapámnak három lánya és két fia született, a fiatalabb fiú volt az édesapám. 1885. augusztus 5-re állították ki a születési bizonyítványát, mely fennmaradt az utókornak. A Mór nevet kapta, ez német eredetű. A szülőket Józsefnek és Saroltának hívták. A körülméletés dátuma augusztus 21. Reich Jisrael rabbi rögzítette a születést a Bátorkeszi Rabbinate anyakönyvében. A testvérek születési idejéről nem maradtak fenn adatok. Rezsín és Ernő Dunamocson éltek. Janka nővérük beházasodott az érsekvadkerti (Nógrád megye) Fisher családba. Sokszáz hold termőföldjük és cukorgyárunk volt. A répát is maguk termesztették. Emma testvérük korán meghalt, talán a húszas éveiben. Eszter, akiről csak később szereztem információt, Budapesten élt. Ezt 2004-ben a mosztohanóvéremmel történt megható találkozás során hallottam szülőfalumban.

Mór nagyapám az elemi befejezése után a gazdaságban segédkezett, főleg a kőműves és az ácsmunkát kedvelte. Szülei úgy döntöttek, hogy Budapestre küldik tanulni a császári-királyi építészeti felső iskolába. A tizenöt éves Mórt beírták az előbb említett ipariskolába. 1904-ben szerzett mesterlevelet, mint vasszerkezetek, téglából és vasbetonból épített házak tervezője. Anyám jóvoltából ez az okirat is fennmaradt az utókornak.

Húsz évesen vonult be a császári-királyi katonaságba, mint tanult embert, tisztizásra küldték egy tűzérési osztághoz, melynek elvégzése után, hadnagyi rangot kapott. A leszerelés után szakmájában helyezkedett el gyakornokként. A vállalatok elismerően nyilatkoztak munkájáról a fennmaradt dokumentumok alapján. A technológiai fejlődés ebben az időszakban töretlen volt, a levél-

papírokon még telefonszáma is volt ezeknek a cégeknek.

Ernő, apám bátyja, gépészmérnöknek tanult az egyetemen. Nagy gyárakban (pl. a csepeli Weiss Manfréd) dolgozott.

Mór a nevét Miklósrá magyarosította. Házakat tervezett és épített a falusiaknak, ő volt az építésvezető. A gazdaság egyre nagyobb lett, nagyszüleim munkásokat is felvettek. Kérték Miklóst, hogy vállaljon szerepet a birtok vezetésében, de ő elutasította ezt. Vonzotta a pesti szakmai és társasági élet. A többemeletes házak tervezése, kivitelezése nagyobb kihívást jelentett számára. A nagyváros a magánélet területén is tágabb kereteket engedett, mint a falu. ◀

(a részletet a szerző engedélyével közöljük)

Zsidó hagyományok Pápán

Interjú Schmidt Orsolyával – 2. rész

A zsidók városrésze a XVIII. században alakult ki, a belsőváros délkeleti részében, a szigorúan sosem körülhatárolt református és katolikus negyedek külső szélén. A neológ és ortodox ellentét azonban folyamatosan megmutatkozott a pápai zsidó közösségben.

Lőw Lipót Pápára érkezését követően 1846. szeptember 11-én avatta fel a Petőfi utcai (hajdan Zsidó utca) új zsinagógát. Több mint egy órás avatóbeszédében magyarul szólott a megjelentekhez. Másnap azonban – az ortodox hívek számára – német nyelven tartotta meg avatóbeszédét és talmudmagyarozatát. Beszédei nagy hatással voltak, nem csak a zsidóság tagjaira, hanem a református teológusok és kollégiumi diákság tagjaira is, akik szombati szentbeszédei miatt keresték fel a zsinagógát. A pápai zsinagóga másik, nagy jelentőségű főrabijja volt Slomo Zalman Breuer / Breuer Salamon (1849–1926). Nagy befolyással bíró jesivát alapított (1890).

1893-ban sikerült egy újabb nagy tudású, modern gondolkodású személyt megnyerni a rabbi állás betöltésére. Mose Arje Róth a cionizmus híve volt. Mint a cionizmus magyar élharcosa, 1903-ban részt vett a bázeli Cionista Világkongresszuson. Szervező munkája nyomán az országban elsőként Pápán alakult meg a cionista egyesület, reformgondolatai azonban a hitközösségen belül nem nyertek megértést.

Idővel a haszidizmus is megjelent. Bánffyhungyadról (Kalotaszeg) jött Pápára (1929) Jaakov Jehezkiél Grünwald / Grünwald Jakab rebe, der Hunyader, az ultraortodox Mose Grünwald huszti rabbi fia. Grünwald az imaházát és jesiváját is a nagy zsinagóga közvetlen telekszomszédságában rendezte be, ez volt a haszid megvagy inkább áttérítés (tesuva) helye, és az addigi ortodox községekből sokan csatlakoztak Grünwaldhoz. A Petőfi utcáról nyíló, nevében a Tóra-tekerics két rúdját viselő Éc Hajjim, a környék közönséges házainál nem nagyobb, az udvaros „zsidó imaház” vagy „kis zsinagóga” áll ma is.

A hitközösség életében kimagasló szerepe volt a nevelésnek, mind intézményesített, mind civil szervezetek formájában. Pápa életét már a XIX. században meghatározták oktatási intézményei, kulturális életének eseményei, melybe a zsidó közösség is bekapcsolódott. A szervezett elemi-iskolai

oktatás Rappaport Wolf főrabbi Pápára kerülésével valósult meg. Javaslatára a hitközség vezetése 1826-ban átvette a magániskolák egy részének irányítását, s megszervezték az önálló zsidó elemi iskolát. Az 1830-ban rabbivá választott Horovitz Pál rendszeresítette a magyar nyelv tanítását. Erre a célra sikerült megnyernie Ballagi (Bloch) Mórt. Az 1900-as években már 450–500 között volt a tanulók száma.

1899-ben Buxbaum Lipót javaslatára megnyílt a polgári fiúiskola, ahova más felekezetek diákjai is járhattak.

Az első talmudiskola 1871-ben jött létre, míg az országosan elismert rabbiképző iskola dr. Breuer Salamon vezetésével kezdte meg működését és várta a hallgatókat egészen 1944-ig.

Pápán 1944. május 14-én kezdődött meg a gettó bekerítése. A belvárosi utcákat május végére vette körül a kerítés, melynek két kapuja volt. A járás zsidó lakosságát május 23-án kezdték összegyűjteni a devecseri, ajkai és zirci járasok falvaiból. A gettóba június 1-jén költöztették be a zsidóságot – a túlélők elmondása alapján – ekkor tartották az utolsó istentiszteletet. A zsidó közösség létszámára vonatkozó adatok a mai napig nem pontosak, kb. 2700 pápai zsidó lakos (köztük kb. 670 gyermek) kényszerotthona lett a gettó területe. A pápai gettót 1944. június 29-én ürítették ki a csendőrség. A zsidókat a Műtrágyagyár területére hajtották és július 4-én, 5-én indították el a vasúti szerelvényeket Auschwitz felé. A Pápáról elhurcoltak közül kb. 370 személy élte túl a II. világháború borzalmait.

A közösség, a hitoktatás, a zsidó nevelés megszűnt. A zsinagóga évtizedekig raktárként funkcionált, az iskolából lakásokat alakítottak ki. A megmaradt közösség férfi tagjai péntekenként még összejártak, de a minjen egyre nehezebben volt meg. A hitközség létezett, de tagsága lassan megöregedett, elvándorolt. Kevés volt a zsidó fiatal, akiknek átadható lett volna a hagyomány,

tanulás öröme. Az imaház már elég volt ahhoz, hogy befogadja az istentiszteletre érkező férfiakat.

Kiss László, a hitközség utolsó elnöke 1978-ban fogadta el a tisztséget és 2012-ben, 93 éves korában bekövetkezett haláláig volt a Pápai Zsidó Hitközség vezetője. Tevékenysége során – a megfogyatkozott közösség találkozásain túl – a zsidó temetőben tartott megemlékezések szervezése vált legfontosabb feladatává. Őt már nem követte elnök e poszton, távozásával az élők sorából a 250 éves múlttal rendelkező zsidó hitközség is megszűnt. A pápai zsidó közösség hajdani tagjai a világ más országaiban vitték tovább a dunántúli kisvárosban tanult hagyományt, s döntöttek arról, hogy felejtetni akarnak vagy egy új hazát keresve tovább élni zsidóságukban.

Ezzel párhuzamosan jelent meg az igény a városban élő, zsidó gyökerekkel rendelkező – és nem feltétlenül hitközségi tagok – részéről a hagyomány felélesztésére, a kulturális emlékezet felfrissítésére. Fontos megjegyezni, hogy az igény megjelenése nem várta meg a hitközség megszűnését.

Párhuzamosan, a feladatok részleges átvállalásával, más funkciók létrehozásával indult egy alulról jövő (nem központi irányítással meghatározott) civil érdeklődés. Talán ez az egyik legfontosabb eleme – a mai napig is – az egyesületi formának – fenntartója, működésének gépezete kezdetektől fogva a közösségi lét, a bensőből vezérelt értékeremtés volt. Így nem szervezeti hiányból született meg, hanem egyfajta teherátvállalás jellemezte a kezdeteket.

Folytatás a 6. oldalon.

Folytatás az 5. oldalról.

Az idősebb hitközségi vezetés és tagság munkájának segítése jelentette az első lépéseket egy új közösségi forma létrejöttében. Az egyesületet 14 alapító tag hozta létre, működését közel 30 fővel kezdte meg. Ahogy az későbbi tevékenysége során is jellemzi – a tagfelvételnél nem volt elvárás, hogy zsidó gyökerekkel rendelkezzen az, aki részt kíván venni a szervezet munkájában. A hagyományörző, értékteremtő, kulturális tevékenységhez való csatlakozás felekezeti hovatartozás nélkül várta az érdeklődőket – ez jellemzi az egyesületbe való belépést napjainkig. Az egyesület megalakulásakor Dr. Zsengellér József egyetemi tanár töltötte be az elnöki tisztséget, aki akkor a Pápai Református Teológiai Akadémia rektorhelyettese, valamint az Ószövetségi Tanácsék vezetője volt. Személye nem csak a szakmai és tudományos háttérét erősítette meg a civil szervezet tevékenységének, hanem egyúttal biztosította is a valások közötti párbeszédet.

(Felhasznált irodalom: JAKAB Réka (2013) Pápa város zsidó közösségének társadalom- és gazdaságtörténete 1748-1848. Doktori disszertáció, ELTE BTK, Budapest.; KOMORÓCZY Géza (2016) Pápa, zsinagóga: orthodoxok és „felvilágosultak” birkózása. REGIO 24. évfolyam 2. szám pp. 158-193.)

Miért fontos, hogy fennmaradjon a város egykori lakóinak emléke, mit tanulhat az ő szokásaikból, történeteikből a mai kor embere? Miként fogadják kezdeményezéseiket a helyi lakosok?

Azt gondoljuk, hogy egy települést mindig a lakói határoznak meg, ők adnak hoz-

zá tehetséget, kreativitást, szellemiséget, tudást. Éppen ezért fontos, hogy ne feleddünk el a Pápa és környékbeli zsidóságról, akik meghatározói voltak a települések történelmének. A zsidó kereskedők, tanárok, orvosok formálták, alakították a helytörténetet. A vallási és kulturális sokszínűség, azok egymásra hatása teszi pulzálóvá a társadalmat – az együttélés, a fejlődés mozgatórugói. Ha ezt elfelejtjük, akkor olyan, mintha valamely testrészünkéről feledkeznénk meg, mely nélkül talán lehet létezni, de nem érdemes.

A hajdani zsidóság történetéről ezért kell beszélünk és megismertetni azt az örökséget, melyet ma talán mások visznek tovább, de az alapok nélkül erre nem lenne lehetőség. Tanulni mindig lehet egymástól – mi a zsidóság esetében pont erre helyezük a hangsúlyt: a tanulás fontosságára, az ismeretszerzés jelentőségére, mely nélkül nincs érdemi fejlődés.

A helyi lakosság egyre érdeklődőbbben fogadja programjainkat, az elmúlt években szélesebbre nyíltak a kapuk és talán elfogadóbbá váltak az emberek is – legalább is mi ezt tapasztaljuk akkor, amikor egy-egy rendezvény meghívott vendégeinek sokszínűségét látjuk. Ha bezárkózunk és nem nyitunk mások felé, akkor elvesz a hagyományok átadása, lelassul annak tempója, és nem érzük el az egyik legfontosabb célt – hogy leküzdjük az intoleranciát, hogy csökkentjük az antiszemitizmust.

Mindezeket csak a megismerés, a tanítás és tanulás, az el-és befogadás útján lehet megvalósítani, személyes találkozásokkal. Ha megismerjük egymást, ha a zsinagóga épülete nyitva áll mások előtt is, akkor van mód testközelből érzékelni

a múltat és megvalósítani az elfogadást a jelenben – ez zárt ajtók mögött nem megy a XIX. században.

Melyek voltak az utóbbi időszak legfontosabb, Önök által szervezett rendezvényei?

Szerencsére számos olyan rendezvény volt az egyesület szervezésében, mely most már hagyománnyá vált. Négy éve hoztuk vissza a zsinagóga falai közé a Purim és Hanuka ünnepeit – ahol a hideg ellenére is nagy számú érdeklődő ismerkedik a zsidóság jeles napjaival, azok tradícióival.

A tanúláshoz tartoznak a nyári Zsinagógai séták előadássorozatai is, melyek szintén e csodálatos épületben hangzanak el és kapcsolódnak a kulturális, vallási ismeretekhez, Izrael államához, a héber nyelvhez. Ennek őszi változata a Zsidó Szabadegyetem, ahova neves előadókat hívunk meg, hogy tőlük tanulhassunk. Ezeknek az alkalomoknak a Pápai Református Teológiai Akadémia adott otthont.

Szintén az ismeretterjesztés része a Sétáljunk együtt! sorozat, amikor a város különböző pontjain barangolunk vagy az ország zsidó örökségeinek megismerésére szervezünk csoportos kirándulásokat. Ezek szintén nyitottak nem csak a tagság, hanem az érdeklődők számára is.

2018 óta szeptemberben két napos Zsidó Kulturális Napok rendezvény szól a sokszínű művészetről és a felekezeti találkozásról, a párbeszéd jelentőségéről. Itt elsődlegesen a kultúráé a főszerep.

Kiemelkedő jelentőségű, hogy 2019-ben elindult egy szorosabb együttműködés a Dunántúl északnyugati részén található zsidó közösségekkel. Nagyon fontos, hogy az egymáshoz viszonylagos közelségben tevékenykedő hitközségek, szervezetek megismerkedjenek egymással közelebről is, hogy együttesen szervezzünk ünnepeket, segítsük egymás munkáját. A kezdeményezés első fázisában Mosonmagyaróvár, Sopron, Szombathely és Pápa vett részt, de már vannak további csatlakozó közösségek is, akik szívesen vennék az együttműködést. Ez nem egy hivatalos szervezet, hanem egy közösségformáló lehetőség, hogy ha már a zsidóság létszáma nem olyan kiemelkedő, akkor a meglévők fogjanak össze és tegyenek egymásért, a hagyomány ápolásáért, hiszen a gyökereink azonosak. ◀

Folytatjuk.
PA-PT

PASZTERNÁK
ANDRÁS

Kék-fehér hétköznapiak

104. fejezet: „Elviselni lehet, megszokni nem”

(2012. november 22.)

Tegnap este a munkából hazatérve egy e-mail fogadott, pár perc múlva csörgött is a telefonom, a Népszabadságtól kerestek, s arról kérdeztek, milyen érzés most a rakéták és a tegnapi buszrobbantás árnyékában idekint élni:

„Dr. Paszternák András másfél éve él Izraelben, s nap mint nap annak a busztársaságnak a járataival utazik, amelynek járművét szerdán felrobbantották terroristák Tel-Avivban. Ezért a nagyváros melletti Ramat Ganban található Bar-Ilan Egyetem vegyész kutatója, mint mondja, „valamiért úgy döntött”, haza már gyalog megy. – El lehet ezt viselni, de nem lehet megszokni – mondja telefonon a 31 éves, dunaszerdahelyi születésű fiatalember arról, milyen a terror árnyékában élni. „Ami szerintem itt egyedülálló: amint megjött a hír a buszrobbantásról, mindenki lázasan telefonálni kezdett, jól vannak-e rokonai, barátai. Majd figyeltük az internetes híreket. De fél óra elteltével már ugyanúgy folytatódott az élet, mint korábban. A kutatók is visszatértek a laboratóriumokba.” Tel-Avivot szombat óta védi a rakétaelhárító Vaskupola üteg. – Az kellemetlen, ha nincs közelben éppen óvóhely, amikor megszólal a sziréna. Ilyenkor az ember egyszerűen gyorsan hasra vágja magát – mondja Paszternák, aki korábban, délebbre, Askelonba utazva, rokonok és barátok meglátogatásakor tapasztalta először, milyenek a mindennapok a Hamász-rakéták árnyékában.”

Update a helyzetről: Tart a tűzszünet, délen szörványosan előfordulnak rakéták.

(2012. november 22. – este)

Tűzszünet van, elvileg béke és csend honol a Közel-Kelet e szegletében. Ideje hát BLOGSZÜNETET hirdetni. Ahogy ZIZILEND barátom írta egy sms-esben pár órája, a „haditudósító” megtette a dolgát, kivárta a fegyvernyugvást.

Záruljon most a Posztdok Napló újabb, közel négy hónap történéseit magába foglaló fejezete. 73 bejegyzés, ebből 40 az utolsó héten. Kis környezetváltozás, s aztán folyt. köv.

Nyugalmas napokat Izrael!

(2012. december 5.)

Vágjunk bele a Posztdok Napló egy újabb fejezetébe. Folytatódjanak a nano-vegyész szentföldi kalandjai...

Az ELAL 366-os járatán közeledem Tel-Aviv felé. Próbálom összerakni az elmúlt másfél-két hét apró mozaikjait, s megfogalmazni, hogyan is kerülök a Boeing 737-700-as 23B ülésére.

Amikor a ZIZILEND blog megírta, hogy hazautaztam, nem voltam benne biztos, hogy a közeljövőben újra a Negba utcát koptatom majd Ramat Ganban. Bár az 5-ei repjegy a zsebemben volt, egészen tegnap délutánig halogattam a nagy döntést.

Nem szoktam feladni a dolgokat, megráztam magam a vegyész szak legkiábrándítóbb pillanataiban, s összeszorítottam a fogam a doktoranduszi évek legkínálóbb periódusaiban. Hogy a ba-

rátűnet idézzem, van ebben a mostani visszatérésben egyfajta megmagyarázhatatlan küldetésűdat is...

S mit hoztam magammal Budapestről. Két kép égett bele az elmémbe, melyeket valószínűleg hosszú ideig nem feledek el.

Pár nappal megérkezésem után elhangzott egy beszéd a magyar országgyűlésben, amelyre az első, nyilvános reakciók egyike egy „sárga csillagos flash mob” volt a parlament épülete előtt. Nem tudtam otthon maradni, s bár nem nagyon emlékszem arra, hogy valaha is kimentem volna hasonló jellegű megmozdulásokra, ott volt a helyem.

I. kép: Álltam ott a Kossuth téren, körülöttem sárga csillagos emberek: idősek, középkorúak, fiatalok, gyerekek... Nem akartam elhinni, hogy ez megtörténik, a városban, ahol 12 éve élek, ahol egyetemre, dolgozni jártam... Rakéták, légiriadó, buszrobbantás nyomozó élményeivel felvértezve „hazatérek”, s sárga csillagot aggatnak rám, listába foglalnak... Nem értettem mi történik... az az dehogyan nem.

II. kép: A spontán tüntetésről elmenőben felszálltunk a 2-es villamosra. Egy idős bácsi magán hagyta vagy felejtette a Dávid-csillagot. Az utasok jöttek-mentek a járművön, s senkit nem rémisztett meg a látvány. Közömbösen haladtak el mellette az emberek. Mintha természetes dolog lenne 2012 Magyarországon, hogy egyesek ilyen sárga jelet viselnek... Ültem ott a Duna-parttal párhuzamosan kanyargó sárga villamoson, pár méterre a sárga csillagos bácsitól, s valami örökre megváltozott, egy illúziót ismét elvesztettem... s ezen az érzésen nem változtatott a vasárnapi NEM tüntetés sem.

Feltöltődni mentem Európába... s a negatív, csillagos élmények mellett rengeteg erőt kaptam nagyon sokaktól:

– Elsősorban a családomtól: anyától, apától, nagymamától és a nagynénimétől, akikkel sajnos megint csak kevés időt tudtam tölteni. A bátyámtól, akitől annyi mindent tanultam s tanulok folyamatosan.

– A barátómtól, akivel minden együtt töltött perc feledhetetlen... a szüleitől, akik legalább annyira aggódva olvasták a “hadi”-bejegyzéseimet mint az én őseim.

– A kollégáimtól, akiknek a többsége őszinte örömmel fogadta váratlan felbukkanásomat, s akik közül többen írásban vagy telefonon is érdeklődtek hogylétem felől a nehéz időszakban.

– A komáromi közösség tagjaitól, akikkel egy kellemes pesti kiránduláson vehettem részt...

– A szarvasi korcsoportvezető társaimtól, akik szinte egytől egyig meglepődtek, amikor megpillantottak az esti megbeszélésen.

– A komáromi és pesti ismerősöktől, akik az izraeli hétköznapiokról érdeklődtek.

– Az ismeretlen ismerősöktől, akik a Facebook-on követték a blogomat, s a legváratlanabb helyzetekben állítottak meg Budapestben, hogy pár szót váltsanak velem a kinti helyzetről...

Nem túlzok, ha azt írom, más, általam elképzelhetetlen érzés volt ezzel a ránk aggatott sárga csillaggal felszállni az izraeli légitársaság csillagos gépére... Jöjjenek az unalmas, negatív hírektől mentes szentföldi napok... ◀

Folytatjuk.

DR. ORNA
MONDSCHAJN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Má Nistáná, mi változott (nemcsak) pészachkor?

Apészachi széder estén ezt kérdezzük és a válasz arra mutat, hogy ezen az estén a régi szokásainkat felcseréljük a szent este tiszteletére. Napjainkban, illetve az elmúlt évben nem egyszer láttuk, hogy régi szokásaink megváltoztak a COVID miatt, és új szokásokat kell befogadnunk. Lehetséges, hogy ezek itt maradnak velünk sokáig, megváltoztatják az életszemléletünket. A baráti körünkben egy rövid telefonos kutatást végeztem, két kérdést tettem fel. Az első: má nistáná, hogy mi változott ebben az évben, a második kérdés, hogy melyik változást folytatják majd a koronavírus utáni időkből. A legtöbben az alábbiakat mondták:

Ebben az évben megtanultunk többet otthon lenni, jobban megismertük önmagunkat, családtagjainkat. Megtanultuk, hogy a modern technikai eszközök segítségével otthonról is dolgozhatunk, rugalmasabban oszthatjuk be az időnket. Nem mindenkinek tetszik ez az új munkarend, de sok helyen azt fontolgatják, hogy a járványt követően 1-2 napot otthonról dolgoznak majd a munkavállalók.

A barátnőim rádöbbentek, hogy nem muszáj olyan sok ruhát vásárolni, mindenből van elég, minden alkalomra. Igaz, alkalmaik alig voltak. Aki a szeretett volna elegánsan kinézni a Zoom találkozókra, mindig tudott valamit elővenni a szekrényéből.

Persze, a helyzet javulásával sokan nekiindultak, hogy megújítsák ruhatárukat, de megígérték, hogy a felesleges darabokat továbbadják másoknak.

A harmadik, szerintem a legfontosabb változás, hogy a helyzet összekötött egy ausztráliai irodalmi csoporttal. A távoli kontinensen élő izraeliek egyszer egy héten találkoztak a járvány előtt, az összejöveteleket a világhálón folytatták a pandémia terjedése után. Szívesen bekapcsolódtam a foglalkozásaikba, akár nézőként, akár előadóként. Az általam látogatott zoomos programoknak köszönhetően, gyerekkori barátokkal is újra kapcsolatba kerültem. Ehhez a listához, mindenki hozzá tudja adni a saját jó és rossz tapasztalatait.

Forrás: Wikipedia

A barátokkal folytatott hosszú telefonos beszélgetések során kiderült, hogy több időnk jutott a konyhára is, többet főztünk, új recepteket próbáltunk ki.

Egy könnyű nyári ebéd vagy vacsora része lehet az alábbi étel:

Padlizsánsaláta görög és török módra

Hozzávalók: 3 db padlizsán, 2-3 db paradicsom, 2 gerezd fokhagyma, olívaolaj, só, bors, fűszerpaprika, petrezselyemzöld, 1 joghurt, mentalevél, feta sajt.

Elkészítés: A három padlizsánt meghámozzuk és karikára vágjuk. A szeleteket sütőpapírral bélelt tepsibe tesszük, olajjal bekenjük, majd barnára sütjük. A török

módra készítetthez két paradicsomot kockára vágunk, 2 fokhagyma gerezdet és 10 olajbogyót felszeletelünk, olívaolajban puhára főzzük ezeket, majd hozzátesszük az elősütött padlizsánt. Sóval, borssal és paprikával fűszerezzük, és lassú tűzön tíz percig főzzük. Tálaláskor petrezselyemmel díszítjük

A görögsalátához a sült szeleteket lapos tálba rakjuk és minden szeletre ráteszünk egy kanál sűrű joghurtot, amelybe belekeverjük a fokhagymát és az apróra vágott petrezselymet vagy menta leveleket, végül feta sajtot reszelünk rá. Díszíthetjük apróra vágott paradicsommal és olajbogyóval. Jó étvágyat! ◀

Zelieska Matuš

A BÉKESSÉG KIVIRÁGZIK

A fehér felhőkből fennségesen száll a gyönyörű jona*

– drága teremtés,

mely reménykedve próbálja egyesíteni a világot
értékes békét terjesztve a Föld minden részén.

Oliva levelet visz a csőrében

és mi-markunkba fogván-

biztos léptekkel vágyunk a csendesség elé kilépni,
háborúk porát lesöpörni...

A vizek lepadtak elkerülvén a szelet,

melyben ez a mondat bűg:

"Békességből születik az örök boldogság ideje

– melynek félénk kis galamb volt az eleje" ...

Béke ékszere fémjelzéssel. Felnézünk értékére mivel dicsőségben volt csiszolva
színes boltozatból, szivárvány csillogásából.

Mint a rózsaszál kivirágzik a békesség,

festője s szeretet és az érzés...

*jona – galamb (héber.)

Fordította: Makovic Erszébet (Léva)

Minulosť, komunita, vôľa konať na pamiatku Tibora Kornfelda

Komárnianska židovská náboženská obec udelila v septembri 2005 Cenu kehila Tiborovi Kornfeldovi. Bolo to dva roky potom, ako sa tohto uznania ušlo jeho otcovi, ujovi Ferovi, za jeho obetavú prácu pre regionálnu židovskú komunitu. Tibor bol pevným bodom pre židovstvo Žitného ostrova i celého Slovenska.

Či sme sa už stretli v Dunajskej Strede, vo Veľkom Mederi, Komárne, alebo na podujatiach ústredného zväz v Tatrách či Bratislave, vždy sa zaujímal o našu činnosť. Skúmal a zachovával pre budúce generácie pamiatky dunajskostredskej obce, považoval za dôležité komunitné podujatia, dni martýrov a zachovávanie tradícií. Ťažko je o ňom písať v minulom čase, pretože bol osobnosťou, o ktorú sme sa mohli oprieť aj v najťažších časoch, na koho sme sa mohli obrátiť so svojimi problémami.

Živo si pripomíname časy, keď sme s ujom Ferom v dunajskostredských a veľkomeyerských stredných školách vyučovali a holokauste. Tibor viezol otca z jednej školy do druhej. Keď už jeho otec rozprávať nemohol, prevzal úlohu kroni-

kára on sám. Či už išlo o vydanie knihy alebo o postavenie pamätníka, nezlomne zbieral a skladal mozaiku minulosti.

Niekoľko týždňov predtým, ako sa dostal do nemocnice, uverejnil denník Új Szó rozhovor s jeho synom Martinom. Keď sme mu zavolali a blahoželali k článku, povedal len toľko, že sa nám čoskoro ozve. Počas liečby sa to už nestalo, Tibor sa nám viac neozval.

So zármutkom sa lúčime so stálym čitateľom nášho periodika, návštevníkom našich väčších podujatí, na ktorých nikdy nechýbal. Vyjadrujeme sústrasť rodine i dunajskostredskej obci! ◀

**vedenie Židovskej náboženskej
obce v Komárne,
redaktori Spravodajcu**

Pokračovanie zo strany 1.

Dňa 1. marca sme sa na virtuálnu prehliadku mesta vybrali s pracovníčkou Maďarského židovského archívu a múzea **Eszter Halász**. V židovskej štvrti Budapešti sme nahliadli do nábožensky a kultúrne pestrého sveta, obdivovali sme architektúru a objavovali skryté zákutia ulíc. Absolvovať túto prehliadku spolu s tými, ktorí žijú vo vzdialených kútoch sveta, bolo mimoriadnym zážitkom, veď v reálnom svete by sa jej možno zúčastniť nemohli.

Dňa 8. marca sme s **Andrásom Salusinszkým**, riaditeľom Odbornej technickej školy zahraničného obchodu Židovskej obce v Budapešti hovorili o inštitúcii, ktorú vedie, o trendoch ďalšieho štúdia, o možnostiach a skúsenostiach učenia sa jazykov vo vyššom veku. Diskusia spestrená osobnými príbehmi obecenstvo nadchla.

Na sviatok Pesach sme sa naladili s koordinátorkou Zbierky židovského poznania Prameň pôsobiacej pri Bálintovom dome – JCC Budapešť. Po náčrte situácie neformálneho židovského vzdelávania v strednej a východnej Európe sme si prostredníctvom prostriedkov bibliodrámy interaktívnym spôsobom a za aktívnej účasti poslucháčov priblížili históriu odchodu z Egypta.

Stretnutie klubu sme dňa 22. marca zasvätili umeniu. Kurátorka Maďarského židovského múzea a archívu **Zsófia Farkas** nás sprevádzala prehliadkou výstavy **Portrét-Podobizeň**. Výstava inštalovaná v roku 2018 prezentuje známy židovský náboženský zákaz – „Neurobiš si vyrezávanú modlu ani podobu ničoho, čo je na nebi hore, čo je na zemi dolu, alebo čo je vo vode pod zemou!. Nebudeš sa im klaňať, ani im slúžiť...“ (2Moj 20:4-5., 5Moj 5:8-9.) – z hľadiska výtvarného umenia a spoločensko-historického ponímania dvadsiateho storočia.

Počas pandémie sa budeme snažiť stretávať každý pondelok aj v nasledujúcich týždňoch. Každého záujemcu srdečne očakávame na našich stretnutiach so začiatkom o 18. hodine. Podrobnosti nájdené na našich online adresách. ◀

Pre komunitu na pamiatku Pavla Šťastného

Sú ľudia, ktorí život tej-ktorej komunity organizujú v centre diania, iní pomáhajú pri realizácii podujatí, svojou prítomnosťou a podporou prispievajú k úspechu rôznych programov. S Pavlom sme sa z času na čas stretávali na slávnostiach, pamätných dňoch dunajskostredskej obce, či pri príležitosti dní martýrov vo Veľkom Mederi. V židovskej komunite „hlavného mesta“ Žitného ostrova po ňom zostalo veľké prázdno. Lúčime sa s ním s hlbokým zármutkom, s úctou s rodinou a s komunitou! ◀

**vedenie Židovskej náboženskej
obce v Komárne,
redaktori Spravodajcu**

Ajvé každý pondelok

Každý pondelok o 18:00 hodine sa stretávame na svetovej sieti, aby sme diskutovali o našich záležitostiach a spoločne sa trochu učili.

Pripojiť sa k online klubu môžete nasledujúcim linkom: [https://zoom.us/meeting/register/tJooof-usrzMrGt25h7GdqINFcmIXMgPdPKIP](https://zoom.us/join/https://zoom.us/meeting/register/tJooof-usrzMrGt25h7GdqINFcmIXMgPdPKIP). Každého záujemcu srdečne očakávame! ◀

PA

Komárňania vo svete

Mirjam Weisz Hecht (Bratislava)

Čo pre mňa znamená, ak začujem: „Komárno“? Komárno znamená pre mňa čarovné mestečko. Pripomína mi mojich drahých rodičov, detstvo strávené s nimi, mladosť, kolegov a priateľov.

Uchovávaš si spomienku na Menház, o ktorú by si sa rada podelila s čitateľmi Spravodajcu?

Pamätám si časy, keď v zadnej časti dvora bývala rodina Krakauerová, kam sme chodili dať rituálne zarezať hydinu, kde sme sa my, deti (Fleischmann, Scheiner, Glatz, Raabovci...bolo nás veľa) pri príležitosti vysokých sviatkov hrávali, kým sa naši rodičia modlili v synagóge. Pamätám sa na Purim organizovaný pani Zuzkou Glatzovou. Boli to pekné časy, žiaľ, pominuli sa. Medzičasom som dospela, narodili sa mi deti.

Tvoje deti, Zuzka a Gábor, navštevovali židovskú strednú školu v Budapešti. Dnes majú už vlastné rodiny a zachovávajú tradície. Ako hodnotíš vaše vtedajšie rozhodnutie pre štúdium v Budapešti?

Pre mňa bol tento krok dôležitý, lebo

som chcela, aby pokračovali v židovských tradíciách, aby vedeli kam patria. Obe moje deti žijú so svojimi rodinami v Budapešti. Moje štyri vnúčence chodia do Lauderovej školy.

Tvoje staršie vnúčatá s rodičmi v lete navštívili Menház a židovské pamiatky nášho mesta. Komárňanské korene sú pre ne dôležité?

Zuzkine deti sa zaujímali o to, kde sa modlievali ich prastarí a starí rodičia. Boli nadšené a bolo pre ne dôležité spoznať svoje korene.

V Budapešti a v Bratislave sa často zúčastňujete podujatí tamojších obcí. Prečo považujete za dôležité prísť do Komárna?

S manželom radi chodíme do Komárna, na stretnutia Klubu šalom. Je síce pravda, že nás nie je veľa, ale radi spomíname. V

Komárne sa narodil a vyrastal aj otec môjho manžela. Jeho rodičia v meste podnikali až do druhej svetovej vojny a po vojne ešte dva roky žili v dome náboženskej obce. V roku 1948 vykonali aliju do Izraela.

Čo pre teda znamená Izrael?

Žijú tam moji bratanci a sesternice. Krajinu som navštívila prvýkrát ako dvadsaťročná, spolu s manželom cestujeme do Izraela viackrát, tam si dobíjame batérie. Mnohí mi kladli otázku, prečo som sa v dvadsiatke vôbec vrátila? Moja odpoveď bola jednoznačná: kvôli rodičom, ktorí boli vo vysokom veku. Ani dnes by som nekonala inak. ◀

PA-PT

Židovské dieťa z brehu Dunaja

Úryvky z rukopisu Itzhaka Herzoga – 1. časť

Narodil som sa v roku 1932 v malej obci Moča v Komárňanskom okrese, nachádzajúcej sa na polceste medzi Budapešťou a Bratislavou. Dedina sa rozprestiera na severnom brehu Dunaja. Obec je v súčasnosti súčasťou Slovenskej republiky, ale boli časy, keď patrila k Maďarskému kráľovstvu a neskôr k Maďarsku.

Rodina Herzogová žila v obci už od 19. storočia. Šalamún, otec môjho starého otca, sa narodil v roku 1820 v Štúrove a v dedine viedol krčmu. Jeho syn Jozef (nar. 1854) sa popri prevádzke píly na drevo venoval aj poľnohospodárstvu. V obci žilo viac židovských rodín, bol medzi nimi obchodník, klampiar, výrobca sódovej vody a jeden lekár, dr. Darányi, ktorý hrozné obdobie holokaustu prežil. Z ostatných šiestich-siedmich rodín sa nikto nevrátil. Prvá listina dokazujúca prítomnosť našej rodiny je výpis z matriky rabinátu v Bátorových Kosihách. Táto listina spomína krčmára

Šalamúna. Mojej nebohej matke sa spolu s ďalšími dokumentmi podarilo zachovať aj tento. Dozvedeli sme sa z nich mnoho o živote a osudoch našej rodiny. Šalamún zomrel 29. augusta 1885, v mesiaci, keď sa narodil jeho vnuk, náš otec.

Môj prastarý otec postavil domček na brehu Dunaja. Môj otec i ja sme sa narodili tam. V tom čase ešte Židia nemohli vlastníť ornú pôdu, ale mohli chovať zvieratá a hydinu. Postavili teda aj maštal pre dve kravy a dva kone, v kuríne sme chovali husi, kačky, sliepky a morky. Kone pracovali na píle, hovädzí dobytok dával pre rodinu mlieko, z ktorého sa robilo maslo, smotana a tvaroh. Dodnes si pamätám vozy naložené slamou a datelinou, aj to, ako sme mútili mlieko. Pod domom bola pivnica, ktorá slúžila ako chladnička. Mamka sa mi stále vyhrážala, že ak nebudem dobrý, tak ma tam zavrie. Jej slová sa minuli účinku, z času na čas som zaťahal kravu za chvost a ona

prevrátila vedro plné mlieka. Mamka mi potom riadne narezala. Na dvore bola hlboká vahadlová studňa s krištáľovo čistou vodou. V lete sme v nej chladili melóny a dyne.

Ako som už spomínal, môj starý otec Jozef sa narodil 18. septembra 1854. Môj prastarý otec Šalamún mal v tom čase 34 rokov. Prababka sa volala Therézia. Podľa dobových dokumentov sa pôrodná baba volala Anna, obriezku vykonal Aladár Binet. Zaujímavé, že v rodnom liste neuviedli hebrejské meno. Aj na miestnom cintoríne boli na náhrobných kameňoch uvádzané len „svetské“ mená. Myslím si, že absencia hebrejských mien bola dôsledkom asimilácie neologickej komunity.

Potom, ako zákaz zrušili, môj prastarý otec kúpil desať hektárov ornej pôdy a viniča. ◀

(úryvok uverejňujeme so súhlasom autora)

Komunitná mozaika

– fotografie z minulosti našej obce –

► Spravodajca – apríl 2011 (179. číslo): Koncom marca predstavili v kultúrnom dome vo Velkom Mederi knihu Lászlóa Varga – Žili spolu s nami, história Židov vo Velkom Mederi. Knihu vydala ŽNO v Komárne v roku 2010. Na podujatí bol prítomný starosta mesta Sándor Néveri a mnohí občania mesta. Prišli aj predstavitelia ŽNO z Dunajskej Stredy pod vedením Tibora Kornfelda, prítomný bol aj predseda ŽNO v Komárne Ing. Anton Pasternák s rodinou. Knihu predstavil Frigyes Varga, úryvky čítala Andrea Csémi. Koordinátor programov Tamás Paszternák oboznámil prítomných s históriou vydania, spomínal na Jehosuu Weisza, ktorého životopis možno nájsť v knihe. Autor knihy podrobne rozprával o rozličných érach histórie Židov vo Velkom Mederi. “

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodajca, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Nástenka

krátke správy

Našu obec, Klub Šalom a vydávanie Spravodajcu podporili Terka Vajnorsky a rodina (Izrael), Peter Boček (Košice), Darina Langer (Švajčiarsko), Daniela Hanzlíková, Zoltán Kollár a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Našu knižnicu obohatili nové publikácie. O možnostiach výpožičky sa informujte na našich kontaktoch.

V tomto roku nám dotáciu poskytol Nitriansky samosprávny kraj a Nadácia Gábora Bethlena. Ďakujeme!

Pred Pesachom nám doručili košerný maces, víno a iné objednané produkty. Pre členom našej obce sme darovali čokoládový maces, rúško a dezinfekčné prostriedky. Časť rúšok nám poskytol Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike.

Aj počas uplynulých týždňov nás virtuálne kontaktovali mnohí, ktorí hľadajú svojich predkov a korene. Na ich otázky odpovieme podľa našich možností.

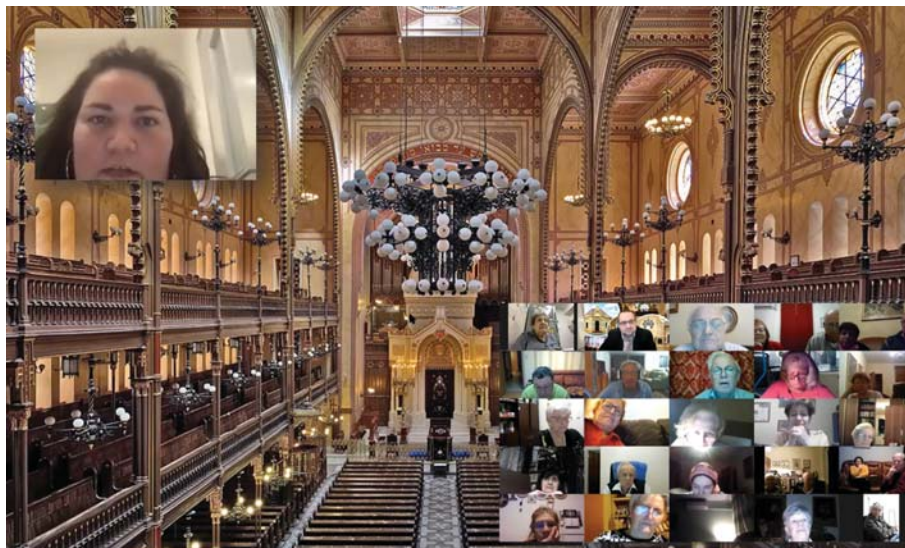
Pesach v online priestore

Bálintov dom – JCC Budapešť pripravil aj na sviatok nekvaseného chleba pestrú webovú stránku peszah.balintthaz.hu, na ktorej boli príspevky o pôvode a tradíciách sviatku, recepty, hudba a príbehy viažuce sa k Pesachu. V online priestore boli aj hry, hlavolamy i úlohy pre tých najmenších, ktoré možno plniť aj po uplynutí sviatku.

Na druhý deň sviatku čakala na záujemcov virtuálna séderová večera, v rámci ktorej rodinný tím hravou formou previedol malých i veľkých históriou odchodu z Egypta. ◀

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založené** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Periodikum je nepredajné.

Virtuálna prehliadka

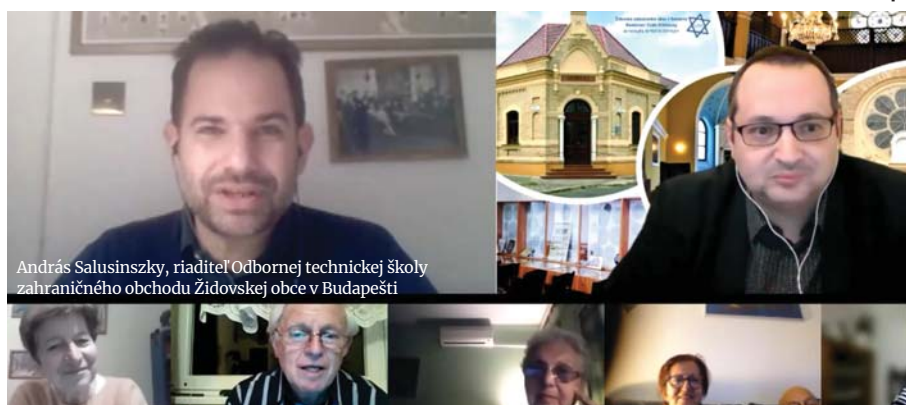
► Dňa 1. marca sme sa na virtuálnu prehliadku mesta vybrali s pracovníčkou Maďarského židovského archívu a múzea Eszter Halász. V židovskej štvrti Budapešti sme nahliadli do nábožensky a kultúrne pestrého sveta, obdivovali sme architektúru a objavovali skryté zákutia ulíc.

Jar začala virtuálnymi klubovými stretnutiami

Online klubové stretnutia pokračovali aj v druhej polovici februára. V pondelok o 18. hodine sa k nám pripojili záujemcovia z takmer štyridsiatich lokalít, aby sme po spoločnom učení nadšene diskutovali o najnovších zážitkoch a výzvach, ktoré zažívali v rôznych častiach sveta.

Dňa 22. februára boli našimi hosťami Gábor Szóke-Visontai a Róbert Wallenstein, ktorí nám predstavili iniciatívu Pôvod vo mne (<https://bennemeloeredet.hu/>), ktorej cieľom je prezentovať a zachovať maďarské židovské pamiatky a príbehy z územia Maďarska a susedných krajín (bývalého historického Uhorska). Okrem toho, že na stránke nájdeme aktivity súčasných komunít a rôzne aktuality, jej redaktori predstavujú vidiecke židovstvo prostredníctvom výnimočných výkonov či rodinných a osobných príkladov hodných nasledovania, nezabúdajúc ani na ich spoločenský význam.

Pokračovanie na strane 4.

András Salusinszky, riaditeľ Odbornej technickej školy zahraničného obchodu Židovskej obce v Budapešti

Myšlienky redaktora

ANDRÁS PASZTERNÁK

Je sobota popoludní, od začiatku Pesachu v židovskom roku 5781 nás delí len niekoľko hodín. Snažím sa pozbierať svoje redaktorské myšlienky, aby som ich po uplynutí soboty natukal do počítača. Keby nám niekto pred rokom bol povedal, že ani o rok nebudeme môcť usporiadať spoločný séderový večer v sále Zoltána Wallensteina, veru by sme sa naňho asi dívali cez prsty. Slovom, mĺčovými krokmi sa blíži sviatok, rad významných dní pripomínajúcich oslobodenie nášho národa a bolo by už veľmi dobré oslobodiť sa aj spod jarma pandémie, vyjsť z bytu bez rúška, dať si bez obáv zmrzlinu na jarnom slniečku, „vzrušovať sa“ tým, aby pred najbližším offline podujatím našej obce bolo každému určite doručené naše periodikum. Starosti však – žiaľ – ešte nekončia, čakáme na lepšie časy podobne ako obyvatelia Anatevky z diela Fidlikant na streche, ktorí sa vybrali do sveta. „Naši predkovia boli otrokmi v egyptskej zemi...“ – čítame v sobotu večer a v nedeľu z Hagady, keď si v úzkom rodinnom kruhu či prostredníctvom zoom-u pripomíname odchod z Egypta. Nemôžeme myslieť na nič iné, len na to, že aj oni to mohli vzdať, mohli sa vrátiť späť, mohli na Mojžišove slová kývnuť, mohli mať plné zuby blúdenia po púšti trvajúceho dlhé desaťročia. Ani my nemôžeme inak. Musíme veriť, že – onedlho – príde čas, keď opierajúc sa na ľavú stranu, oblečení vo sviatočnom, budeme chrúmať maces spoločne v slávnostnej sále sídla našej obce. ◀